

راهنمای دستورالعمل الزامات و ملاحظات پدافند غیرعامل در طرح‌های توسعه و عمران شهری

نویسندگان:

سعید فرقانی

مجتبی عراقی زاده

محمد رضا جعفری مجد

www.ketab.ir

سرنشانه	فرقانی، سعید، ۱۳۶۲-
عنوان و نام پدیدآور	راهنمای دستورالعمل الزامات و ملاحظات پدافند غیرعامل در طرح‌های توسعه و عمران شهری / نویسندگان سعید فرقانی، مجتبی عراقی‌زاده، محمدرضا جعفری‌مجد و ویراستار محمدحسین کریمی‌پور
مشخصات نشر	تهران: سبک تو، ۱۴۰۲
مشخصات ظاهری	۹۶ ص.؛ مصور (رنگی)؛ جدول (بخشی رنگی)؛ نقشه (بخشی رنگی).
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۵۹۰۷-۱۴-۰
وضعیت فهرست نویسی	فهرست نویسی: ۱۲۰۰۰۰
موضوع	دفاع غیرنظامی -- ایران Civil defense -- Iran دفاع غیرنظامی -- ایران Civil defense -- Iran -- Safety measures شهرسازی -- ایران -- طرح و پدافند غیرعامل Civil planning -- Iran -- Design عمران شهری -- ایران Community development, Urban -- Iran
شناسه افزوده	عراقی‌زاده، مجتبی، ۱۳۶۲-
شناسه افزوده	جعفری‌مجد، محمدرضا، ۱۳۶۲-
رده بندی کنگره	UA۹۲۹
رده بندی دیویی	۳۶۴/۳۵۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۹۲۷۷۹۸۳
اطلاعات رگره کتابشناسی	فهرست نویسی: ۱۲۰۰۰۰

راهنمای دستورالعمل الزامات و ملاحظات پدافند غیرعامل در طرح‌های توسعه و عمران شهری

نویسندگان: سعید فرقانی، مجتبی عراقی‌زاده، محمدرضا جعفری‌مجد

ویراستار: محمدحسین کریمی‌پور

طراح جلد: عباس چراغ‌چشم

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه، چاپ اول: ۱۴۰۲

چاپ و صحافی: شمسه خوش‌نگار

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۹۰۷-۱۴-۰

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ تومان

■ ■ ■

حقوق چاپ و نشر برای انتشارات سبک نو محفوظ است.

فهرست

- پیشگفتار ۷
- ۱- واژگان کلیدی ۹
- ۲- تقسیم‌بندی شهرهای کشور ۱۰
- ۳- بند شماره ۱-؛ در مکان‌یابی مراکز کلیدی، الزامات و ملاحظات... ۱۴
- وسعت زمین و امکان توسعه آتی (امکان ایجاد پراکندگی) ۱۶
- تعیین فاصله ایمن از مبدأ تهدید (دفاع عمیق) ۱۶
- برخورداری از شرایط مناسب برای امداد و نجات و فرود بالگرد ۱۶
- حریم و فاصله امنیتی از مراکز جمعیتی ۱۶
- حریم زمینی (حلقه حفاظت فیزیکی) در مکان‌یابی ۱۶
- عدم استقرار دو یا چند مرکز کلیدی در مجاورت هم ۱۷
- عدم استقرار مراکز کلیدی در نزدیک نقاط و مراکز خطرزا ۱۷
- وضعیت خطوط نفت و گاز در مکان‌یابی ۱۹
- تأثیر وضعیت اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در مکان‌یابی ۲۰
- مسائل توپوگرافی (ارتفاعات) در مکان‌یابی ۲۰
- حساس بودن مکان از بعد سیاسی ۲۱
- حساس بودن مکان از بعد نظامی ۲۱
- دارا بودن حداقل آسیب‌پذیری در برابر تهدیدهای طبیعی ۲۱
- ۴- بند شماره ۲؛ مراکز خطرزای شهری که وجود آن‌ها در داخل محدوده... ۲۳
- ۵- بند شماره ۳؛ مراکز خطرزای غیرشهری واقع در محدوده شهر که ... ۲۸
- ۶- بند شماره ۴؛ جهت‌گیری توسعه شهر به سمت مراکز خطرزای غیرشهری نباشد. ۴۱
- ۷- بند شماره ۵؛ تعیین جهات توسعه شهرهای مرزی که حریم آن‌ها با مرز... ۴۵

پیشگفتار

اگرچه دفاع از زمان‌های دور تا به امروز در شکل کالبدی شهرها مطرح است اما در شهرسازی معاصر با توجه به تقدم برنامه و طرح‌های توسعه در شکل‌گیری، ایجاد و توسعه شهرها، رویکردهای دفاعی آن روبه کاهش است. به‌علاوه در چند دههٔ اخیر، مهاجرت مردم از روستاها به شهرها منجر به این امر شده‌است که در حال حاضر در کشور ما حدود ۷۵ درصد جمعیت شهری وجود داشته باشد و در این میان شهرها به دلیل عدم کنترل و متمرکز نبودن برنامه مناسب توسعه، به‌صورت افسارگسیخته توسعه پیدا کرده‌اند و در نتیجه، به تراکمی از جمعیت و زیرساخت‌ها و در نتیجه مجموعه‌ای از ناهنجاری‌ها و آسیب‌پذیری‌ها تبدیل شده‌اند که لزوم هرچه بیشتر ورود مباحث پدافند غیرعامل در شهر به‌منظور کاهش آسیب‌پذیری، تسهیل مدیریت بحران، استمرار خدمات ضروری، بازدارندگی دفاعی و افزایش پایداری شهر احساس می‌شود.

شهرها را می‌توان نقاط اصلی تمرکز جمعیت و گستره وسیعی از دارایی‌های کشور دانست. همین امر موجب شده‌است که شهرهای کشور به بستر وقوع بسیاری از حوادث و تهدیدات تبدیل گردند. با توجه به حجم بالای سرمایه‌گذاری و استقرار بسیاری از تأسیسات و ابزارهای اقتصادی و از همه مهم‌تر جمعیت بالای ساکن در شهرها، در صورت بروز بحران‌های طبیعی و غیرطبیعی صدمات مالی و جانی قابل توجهی متصور است. تهدیدات طبیعی و تهدیدات انسان‌ساختی از قبیل حوادث مراکز خطرزا، تهدیدات امنیتی، تروریستی، خرابکاری در تأسیسات و زیرساخت‌های شهری و مواردی از این دست را می‌توان از مهم‌ترین تهدیدات ممکن الوجود در شهر دانست. پیامدهای ناشی از این تهدیدات را می‌توان بحران‌های شهری دانست که شامل تلفات انسانی، اختلال در زندگی روزمره مردم، اختلال در تداوم خدمات ضروری، اختلال در حمل‌ونقل عمومی و شهری، مواجهه با کمبود ظرفیت مراکز امداد و نجات و مواردی از این دست خواهد بود. برای مقابله با بسیاری از این تهدیدات هیچ‌گیزی وجود ندارد، مگر اینکه اقدامات مؤثری پیش از وقوع هر حادثه‌ای صورت پذیرفته و راهبردهای دفاعی مؤثری در فرایند برنامه‌ریزی شهرها اتخاذ شده باشد.

موضوعات مختلفی از قبیل برنامه‌ریزی کاربری‌های شهری، حرائم، مدیریت شهرها، رویکردهای چندمنظوره‌سازی، تسهیل مدیریت بحران، تخلیه اضطراری، ساماندهی مراکز خطرزا، تسهیل دسترسی به مراکز امداد و نجات و توزیع بهینه مراکز اسکان اضطراری و موارد متعدد دیگر را می‌توان از مصادیق اقدامات مرتبط با حوزه پدافند غیرعامل شهری دانست که لازم است براساس ویژگی‌های هر شهر مورد بررسی قرار گرفته و در قالب طرح‌های مختلف برنامه‌ریزی شهری، پیاده‌سازی شود.

در همین راستا، تصویب دستورالعمل الزامات و ملاحظات پدافند غیرعامل در طرح‌های توسعه و عمران شهری در سال ۱۳۹۶ توسط شورای عالی شهرسازی و معماری (نشریه شماره ض-۷۸۲ مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی) را می‌توان یکی از مهم‌ترین اقدامات صورت گرفته در زمینه دستیابی به اهداف پدافند غیرعامل در شهرها دانست. در این کتاب سعی می‌شود تا تفسیر و مثال‌های کاربردی برای درک هر چه بیشتر محققان، مدیران، کارشناسان و شرکت‌های مشاور طرح‌های توسعه و عمران شهری از بندهای ۲۲گانه این دستورالعمل، ارائه گردد.